

PARTIDELE MUNCITOREȘTI ÎN LUPTA PENTRU APĂRAREA INDEPENDENȚEI ȘI SUVERANITĂȚII NAȚIONALE

de **ELISABETA SIMJON**

Confruntarea dintre mișcarea muncitorească și fascism în perioada interbelică, între forța social-politică cea mai înaintată a societății, purtătoarea progresului și civilizației, pe de o parte, și fascism, expresia cea mai completă a spiritului retrograd, antiuman și irațional din epoca modernă, pe de altă parte, s-a afirmat în toate țările, în forme și cu intensitate deosebită.

În România, pericolului fascismului și războiului i se opuneau, de pe poziții și cu nuanțe diferite, o arie largă de forțe care mergeau de la clasa muncitoare și avangarda sa, Partidul Comunist Român, la celelalte partide muncitorești — P.S.D., P.S.U., P.S. (Popovici) — și pînă la importante cercuri și grupări ale partidelor burgheze¹. Prin manifestările sale fățișe în țările în care se afla la putere, fascismul se afirma ca dușman al mișcării muncitorești, al democrației burgheze tradiționale, iar prin tendințele revizioniste afișate, ale statelor care își desăvîrșiseră unitatea națională după primul război mondial. În contextul evoluției situației internaționale, îndeosebi după instaurarea hitlerismului la putere în Germania, în țara noastră lupta forțelor patriotice, revoluționare împotriva pericolului fascismului și războiului avea ca o componentă esențială lupta pentru apărarea independenței și integrității sale teritoriale, grav amenințate de politica statelor fasciste, revizioniste.

În frontul larg al luptei antifasciste și antirăzboinice, care a angajat într-o formă sau alta toate forțele democratice, nefasciste, pe platforma comună a luptei pentru salvarea independenței și suveranității naționale, alături de Partidul Comunist Român s-au situat toate celelalte partide și organizații muncitorești. Apropierile și punctele de interferență dintre Partidul Comunist, Partidul Social-Democrat și Partidul Socialist Unitar se bazau pe tradițiile mișcării muncitorești și socialiste de angajare, de la începuturile sale, în mod constant, pe pozițiile luptei pentru unitatea național-statală, pentru independența și suveranitatea patriei, erau expresia antifascismului, a înaltului patriotism al muncitorilor, dincolo de delimitările organizatorice existente.

Partidul Comunist, situîndu-se la înălțimea misiunii sale istorice, a dezvăluit pericolul grav pe care îl reprezenta fascismul pentru destinele României și a chemat, sub steagul luptei pentru apărarea demnității naționale, pentru salvarea intereselor supreme ale patriei, toate forțele patriotice, a indicat căile și mijloacele de urmat în organizarea și desfășurarea pe o platformă comună a luptei pentru pace și democrație, împotriva pericolului fascismului și războiului, pentru apărarea fruntariilor naționale. „Independența noastră națională — se arăta într-unui din numeroasele sale apeluri la unitate adresate tuturor partidelor și grupărilor democratice, antifasciste — e azi amenințată dinăuntru și din afara granițelor, de țări revizioniste și de sprijinitorii băștinași ai revizionismului, așezați pe axa Roma-Berlin [...]. Țara și poporul nu vor să cunoască ce putere are fiecare grupare democratică ; țara vrea salvarea, prin unirea a tot ce este democrat, a așezărilor funda-

¹ N. Jurcă, *Mișcarea socialistă și social-democrată din România, 1934—1944*, Editura Litera, București, 1978, p. 12.

mentale ale statului pe baza cărora se pot păstra integritatea națională, libertatea și pacea”².

Definirea și descifrarea pericolelor externe pentru existența și independența țării, precum și a forțelor capabile să se opună acestor pericole, a formelor și metodelor de desfășurare a acestei lupte naționale, antifasciste s-au înscris printre preocupările centrale și ale celorlalte partide muncitorești — P.S.D. și P.S.U. În cele ce urmează ne-am propus să relevăm câteva din aspectele pozitive ale activității P.S.D. și P.S.U. în această direcție.

Încă de la instaurarea fascismului în Germania, mișcarea socialistă și social-democrată a atras atenția opiniei publice asupra pericolului pe care acesta îl reprezenta pentru pacea omenirii, pentru libertatea popoarelor. Astfel, Congresul al XV-lea al P.S.D. din mai 1933 aprecia că hitlerismul „este un permanent pericol pentru pacea lumii” și cerea guvernului român „să se opună la orice revizuire a tratatelor în folosul unui regim barbar care este un permanent pericol de război”³.

Partidul Socialist Unitar, care a desfășurat o însemnată activitate pe linia demascării crimelor și terorii hitlerismului în Germania, în repetate rânduri a subliniat primejdia pe care o reprezenta politica sa revanșardă pentru libertatea popoarelor. „Caracatița hitleristă — se arăta într-un manifest socialist din 1934 — nu s-a mulțumit numai cu subjugarea economică și morală a Germaniei. Ea își întinde tentaculele spre toate țările încă libere ale Europei, otrăvind spiritul public, sfîrșind pretutindeni dușmănia de rasă, șovinism, ura și pofta de jaf spre a pregăti capitalismului și imperialismului german terenul de extindere și dominație pe care nu l-a putut cîștiga prin provocarea războiului din 1914”⁴.

Urmărind evoluția situației internaționale, înțeleși de acțiunilor pe plan extern ale Germaniei naziste și Italiei fasciste, socialiștii unitari au apreciat că „tendențele războinice și de cuceriri, cu deosebire ale statelor fasciste, reprezintă principalul pericol pentru independența statelor dunărene” și că, în această conjunctură internațională, România, în politica sa externă, nu poate fi decît „contra războiului în pregătire și pentru pace”⁵.

De asemenea, cu ocazia întrunirii de 1 Mai 1935 din București, organizată pe bază de front unic muncitoresc, reprezentantul Partidului Socialist Unitar, caracterizînd contextul internațional, arăta că „omenirea s-a împărțit în două tabere: țările cu tendințe războinice în frunte cu hitlerismul german și cu clica militaristă din Japonia și, de altă parte, țările pacifice în frunte cu Franța și Rusia Sovietică”⁶. Relevînd pericolele care le reprezenta gruparea statelor revizioniste în frunte cu Germania hitleristă pentru integritatea României, vorbitorul insista asupra datoriei muncitorilor, a maselor largi de a milita pentru o politică de apropiere și de bună înțelegere cu toate țările și organizațiile internaționale promoatoare ale păcii și securității colective, garanția existenței și afirmării libere a statului național unitar român.

Alături de Partidul Comunist, P. S.D. și P.S.U. au demascat pericolul ce venea din partea organizațiilor fasciste interne, și în primul rînd Garda de fier, din partea presiunilor și penetrației naziste în România, pentru interesele fundamentale ale poporului nostru. „Nu este posibil — scria un publicist socialist — să se pună în concordanță interesele permanente ale României întregite cu schimbările în politica externă pe care le uneltește cu atîta îndrîjire și cu mijloace atît de bogate propaganda hitleristă în țara noastră”⁷.

La o întrunire din iunie 1936, militantul socialist Zaharia Tănase s-a ridicat împotriva antisemitismului, a naționalismului agresiv propagat de organizațiile fasciste ca diversivune și care dăuna unității statului. „Sîntem — arăta vorbitorul — pentru bună armonie, pentru pace, pentru înțelegere între toți cei ce trăiesc în țara noastră, indiferent de credință. Acesta-i patriotismul nostru. Respingem cu toată indignarea patriotismul fals al celor care poartă masca naționalismului [...]. Prin unitatea noastră sperăm să ne realizăm toate dezideratele”⁸. Se expunea astfel, într-o viziune largă, ideea că apărarea unității și demnității naționale era strîns

² „Dimineața”, an. 33, nr. 11129, 2 decembrie 1937.

³ „Lumea nouă”, an. XXVII, nr. 21, 21 mai 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., Fond. 28, dosar 36.

⁵ Ibidem, dosar 100.

⁶ „Dimineața”, an. 31, nr. 10182, 3 mai 1935.

⁷ „Adevărul”, an. 50, nr. 16078, 25 iunie 1936.

⁸ Ibidem, nr. 16075, 20 iunie 1936.

legată de existența unui regim democratic, de garantarea drepturilor și libertăților pentru toți cetățenii patriei. P.S.U. și-a exprimat protestul față de existența și manifestările Gărzii de fier, care, așa cum se arăta într-un articol consacrat celei de-a 60-a aniversări a proclamării independenței de stat, „chiar acum după 60 de ani de neafirmare aduce mode și insigne de peste graniță [...] și se poartă conform dispozițiilor venite de la Berlin”⁹.

În fața primejdiei fasciste, revizioniste, Partidul Comunist, celelalte partide muncitorești au preconizat „atragerea întregului popor muncitor la lupta largă și efectivă, la lupta revoluționară contra acestor planuri imperialiste”¹⁰. În concepția partidelor muncitorești, forța socială principală, dinamizatoare a luptei pentru salvagardarea independenței și integrității teritoriale a țării era clasa muncitoare, care, realizând unitatea sa de acțiune, trebuia să constituie nucleul în jurul căruia să se concentreze toate celelalte forțe patriotice, antifasciste. „Numai unirea în jurul proletariatului a maselor țărănești și producătoare neproletare, cum și a elementelor mic-burgheze și a burgheziei nefasciste în lupta contra fascismului va asigura succesul luptei”¹¹ se sublinia în rezoluția plenarei C.C. al P.C.R. din iulie 1936.

De asemenea, în presa social-democrată, din partea unor lideri ai Partidului Social-Democrat s-au formulat aprecieri realiste asupra forțelor capabile să militeze pentru apărarea libertății și unității patriei. Astfel, cu ocazia unei întruniri, C. Titel-Petrescu, vice-președinte al partidului, declara: „Pentru a conserva țara în granițele ei etnice și a evita un nou război, alături de statele agresive și războinice, fasciste, se impune o acțiune dirză și unitară a tuturor organizațiilor și partidelor democratice și pacifiste din țară. Pildele de unitate de acțiune din afară să ne servească ca un îndreptar politic și nouă, dacă voim să evităm primejdia cea mare ce pîndește țara”¹².

În numeroase documente ale P.S.U. s-au formulat idei și propuneri despre necesitatea realizării unității proletare ca singurul mijloc „de a spori puterea de rezistență contra fascismului și războiului, din ce în ce mai amenințătoare, și a pregăti mobilizarea maselor largi contra acestor primejdii”, pentru „apărarea intereselor permanente ale poporului muncitor”¹³. În articolul intitulat semnificativ *Suprema datorie*, secretarul general al Partidului Socialist Unitar, pornind de la curentul spre unitate care venea din rîndul muncitorilor pentru apărarea intereselor lor, a democrației și libertății țării, releva faptul că, avînd în vedere implicațiile schimbărilor intervenite în configurația politică a Europei, frontul unic muncitoresc se impune cu și mai multă stringență, altfel „bezna fascismului totalitar va cotropi și restul lumii. Și țara noastră”¹⁴.

Printre obiectivele pentru care muncitorii erau chemați să manifesteze la 1 Mai 1935 era lupta contra pericoului fascismului și războiului „pentru că — se arăta în apelul P.S.U. lansat cu această ocazie — fascizarea atîtor state, altădată cu puternice partide proletariene, înseamnă înarmare, militarizarea popoarelor, învrăjbirea lor, din nou război”¹⁵, punînd în pericol pacea și libertatea întregii omeniri. În iunie 1936, P.S.U. adresează Blocului Democratic, Partidului Social-Democrat și Confederației Generale a Muncii o propunere de acțiune unită a muncitorilor „pentru apărarea libertăților cetățenești și stăvilirea fascismului aducător de mizerie, războaie și sugrumător al tuturor drepturilor poporului muncitor”¹⁶.

În ciuda unor greutăți, a unor opoziții sau puncte de vedere diferite, existente între Partidul Comunist și celelalte partide muncitorești în problema frontului unic, realizarea sa s-a impus în mod obiectiv, în preocupările acestora, în activitatea lor de mobilizare a maselor muncitoare la lupta pentru apărarea păcii și democrației, a independenței și suveranității patriei.

Deși a sesizat pericolul fascismului și războiului pentru interesele maselor largi populare, pentru soarta întregului popor, P.S.U., tributار concepției stîngiste, că lupta împotriva fascismului și războiului era o luptă „clasă contra clasă”, împo-

⁹ Ibidem, an. 51, nr. 16318, 7 aprilie 1937.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., Fond. 1, dosar 127.

¹¹ Arhiva I.S.I.S.P., Cota Ab XX — 30.

¹² „Dimineața”, an. 33, nr. 11081, 26 octombrie 1937.

¹³ „Proletarul”, an. VII, nr. 82, 4 noiembrie 1934.

¹⁴ Ibidem, nr. 91, 1 mai 1935.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ „Adevărul”, an. 50, nr. 16069, 14 iunie 1936.

triva capitalismului, pentru socialism, nu a înțeles pe deplin sensul și caracterul de largă concentrare democratică, patriotică a frontului popular, preconizat de P.C.R. drept principală formă de raliere a tuturor forțelor social-politice interesate în apărarea democrației, a libertăților cetățenești, a integrității teritoriale a țării.

În scrisoarea C.C. al P.S.U. către organizațiile județene și locale din octombrie 1935, Frontul Popular Antifascist era apreciat „ca o nouă formă a colaborării de clasă, ca o capitulare în fața partidelor demagogice burgheze, ca o primejdie în lupta clasei muncitoare pentru țelurile și interesele ei”¹⁷. Socialiștii unitari erau de părere că „o acțiune mai largă contra fascismului, a războiului etc. nu poate fi posibilă și eficace decât realizat mai întâi blocul proletar, program și tactică precise, iar în jurul său să se adune — și sub conducerea sa — toate elementele antifasciste, anticapitaliste și antirăzboinice, care recunosc aceste primejdii”¹⁸. Este evident faptul că și Partidul Socialist Unitar concepea lupta antifascistă, pentru apărarea intereselor fundamentale ale țării, ca o luptă în care frontul unic al muncitorilor trebuia să constituie nucleul polarizării și a altor forțe democratice. Limitele concepției sale constau tocmai în definirea ariei de cuprindere a acestor forțe, care nu trebuia să includă și „partidele burgheze demagogice”.

Aceste orientări tactice și strategice erau consecința aprecierii necorespunzătoare a caracterului luptei antifasciste, a raportului forțelor de clasă din etapa istorică respectivă, a descifrării incomplete a conținutului contradicției dintre forțele fasciste, pe de o parte, și masele populare, marea majoritate a poporului român, de cealaltă parte. Totodată, aceasta era și rezultatul indicațiilor Biroului Internațional al Unității Revoluționare Socialiste, la care era afiliat, care la congresul din august 1935 a adoptat ca linie directoare pentru toate partidele aderente „să se ferească de politica oficială a «unității naționale» pe care o indica Internaționala Social-Democrată și Comunistă”¹⁹.

Ceea ce se desprinde din analiza rolului și locului partidelor muncitorești în viața social-politică românească din deceniul 4 al secolului al XX-lea este faptul că, în acele momente de mare semnificație pentru destinele poporului nostru, detașamentele politice ale clasei muncitoare, în pofida unor deosebiri de vederi, s-au întâlnit, adesea, pe o platformă comună. Prin greve, întruniri și congrese muncitorești, prin ample demonstrații populare militanții comuniști, socialiști și social-democrați dădeau glas înaltului patriotism, hotărârii clasei muncitoare, a altor forțe patriotice de a apăra, prin orice mijloace, independența și integritatea țării. Astfel, la o întrunire pentru pace organizată la București în septembrie 1936 s-a adoptat o moțiune în care se arăta: „Muncitorii și cetățenii din Capitală, constatînd că politica războinică a fascismului internațional — care înseamnă cea mai mare primejdie pentru statul român — este reprezentată în interior de partidele fasciste care preconizează dictatura și intrarea României în orbita politicii externe fasciste, consideră ca o datorie sfântă a tuturor cetățenilor să lupte contra acestor partide, și ca o datorie a guvernului să le aplice cu tărie legile țării, suprimînd acțiunile teroriste ale fasciștilor”²⁰.

În cadrul conferinței secțiunii județene Hunedoara a P.S.D., din vara anului 1937, participanții au declarat că muncitorii sînt animați de aceleași sentimente patriotice exprimate cu vigoare în anul 1918 și că „sînt hotărâți de a apăra cu ultima picătură de sînge integritatea națională a statului”²¹.

Anii 1938—1939 s-au caracterizat prin creșterea politicii revanșarde, de cuceriri a statelor fasciste, și în primul rînd a Germaniei naziste, care deveneau tot mai amenințătoare pentru hotarele țării noastre. Partidul Comunist Român, atent la evoluția gravă a evenimentelor ce se succedau cu repeziune și cu consecințe din cele mai grele, a chemat cu și mai multă hotărîre poporul român la rezistență, a acționat ferm pentru unirea clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice, antifasciste. Răspunsul muncitorilor la mobilizarea parțială, la apelurile pentru susținerea fondului de înzestrare a armatei, marile manifestații antifasciste și antirevizioniste exprimau hotărîrea maselor muncitoare de a lupta cu arma în mină împotriva Germaniei hitleriste, a oricărui agresor. Între demonstrațiile din acești ani se deta-

¹⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., Fond 29, dosar 110.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem, dosar 102.

²⁰ „Dimineața”, an. 32, nr. 10.671, 7 septembrie 1936.

²¹ Ibidem, an. 33, nr. 10.949, 16 iunie 1937.

șează, prin vigoare și combativitate, marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, care, așa cum releva tovarășul Nicolae Ceaușescu, „organizată pe baza frontului unic între comuniști și socialiști, a constituit răspunsul ferm față de capitularea de la Mîinchen, reflecta voința poporului român de a lupta pentru apărarea independenței și integrității naționale”²².

Experiența luptei partidelor muncitorești împotriva pericolului fascismului și războiului, pentru salvarea intereselor naționale ale poporului, a cunoscut o etapă nouă în vara anului 1940, în perioada rezistenței antifasciste și antihitleriste din anii 1940—1944, în înfăptuirea insurecției naționale din august 1944.

Odată cu începutul revoluției de eliberare națională și socială, antifasciste și antiimperialiste, marcat de victoria insurecției, Partidul Comunist, dezvoltînd colaborarea cu Partidul Social-Democrat, pînă la unificarea lor în partidul unic muncitoresc din februarie 1948, a realizat o impresionantă unitate a poporului, angajîndu-se în lupta pentru așinci prefaceri economice și sociale, pentru edificarea noii orînduiri sociale — orînduirea socialistă — pe pămîntul patriei.

THE LABOUR PARTIES FIGHTING FOR THE DEFENSE OF THE NATIONAL INDEPENDENCE AND SOVEREIGNTY

Summary

The paper points out the antifascism, as basic feature of the working-class movement in Romania and, in the same time, as the base of the rapprochements and of the interferential points between the Communist Party, the Social-Democrat Party and the Socialist-Unitarist Party.

On remarks the part of the Romanian Communist Party as principal organizer and leader of the struggle to defence the rights and liberties, to save the national independence and territorial integrity of Romania, more threatened in the forties of XX century by the pretensions of the revisionist and fascist states, encouraged by aggressive policy of Hitlerite Germany.

In the same time, the paper concerns more extent for part and place of the Socialist-Unitarist Party in the struggle of the democratic, patriotic and revolutionary forces led by the Romanian Communist Party in 1934—1940 years for the guarantee of the existence, of the independence of Romania.

Also, are put in the circulation some conclusions of the preoccupations to study the activity of the Socialist-Unitarist Party. The paper emphasizes the conception of this party regarding the strategy and tactic of organization of the struggle against the peril of fascism and war, for the defence of the basic interests of the country.

²² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multi-lateral dezvoltate*, voi. 10, Edit. Politică, București, 1974, p. 241.